

ایران و عراق؛ فرصت‌های همگرایی

دو کشور ایران و عراق با اتکا به مؤلفه‌های زیر از چند عنصر همگرایی بر خوردار هستند که عبارت‌اند از:

۱. مبادلات اقتصادی: حجم تبادل تجاری دو کشور در سال ۲۰۲۳ به حدود ۱۳ میلیارد دلار رسیده و عراق همچنان در رتبه نخست صادرات غیر نفتی ایران قرار دارد که استعداد افزایش به بیش از ۲۰ میلیارد دلار را در سال دار است. ۲. جامعه به هم پیوسته: مناسبات مردمی در لایه‌های اجتماعی از مهم‌ترین مقومات توسعه روابط دو کشور است. در سال ۲۰۲۴، بیش از ۴ میلیون ایرانی جهت زیارت اعتاب مقدسه و عراق و در مقابل ۷/۲ میلیون نفر از شهروندان عراقی هم با اهداف سیاحتی و زیارتی وارد کشور مان شدند؛ آماري که نزدیک ۴۷ درصد از کل گردشگران خارجی را به خود اختصاص می‌دهد.

۳. دانشجو و دانشگاه: در شرایط کنونی، بیش از ۹۰ هزار دانشجوی عراقی در ایران تحصیل می‌کنند که بخش زیادی از دانشجویان بین‌المللی در ایران را به خود اختصاص می‌دهند و چهار دانشگاه بزرگ ایرانی هم اقدام به تأسیس شعبه در خاک عراق کرده‌اند. این مناسبات علمی نه تنها مقدمه‌ای جهت تقویت دیپلماسی عمومی ایران در عراق است، بلکه ارزش‌های فرهنگی جامعه ایرانی و آرمان‌های انقلاب اسلامی را در میان قشر نخبه عراقی ترویج می‌کند. این آمار ظرفیت گسترش تا ۱۵۰ هزار دانشجو را دارد.

۴. دوگانه‌های دروغین: بر خلاف دو گانه‌های اعتباری موجود در منطقه نظیر شیعه و سنی یا اسلام سیاسی و غیر سیاسی، سیاست خارجی کشورهای منطقه را عملاً باید به دو نوع بنیادین تقسیم کرد: الف- سیاست متمرکز بر فرصت‌های همگرایی منطقه‌ای ب- سیاست متمرکز بر حضور و مداخله کمک قدرت‌های خارجی مستقر در منطقه. در این شرایط، اتخاذ سیاست درون‌زا و مستقل ایران و عراق در صحنه سیاست منطقه‌ای و بین‌المللی می‌تواند به همگرایی فراینده دو کشور و تقار ب منطقه‌ای آن‌ها کمک کند.

۵. کلان‌پروژه بازسازی: متعاقب پیروزی بر داعش و تقویت ثبات سیاسی و امنیتی در عراق و بهبود شرایط اقتصادی متأثر از افزایش صادرات نفت، بغداد در صدد بازسازی زیرساخت‌ها و بهبود شرایط معیشتی شهروندان بوده است. با عنایت به تجربه ارزشمند ایران در فرایند بازسازی پس از جنگ تحمیلی و ظرفیت بالا و کیفیت مطلوب صنایع داخلی ایران، کشور مان قادر به ایفای نقش مثبت در این مسیر خواهد بود. عراق در سالیان پس‌اداعش از روند بی ثباتی خارج شده و به سوی تثبیت موقعیت منطقه‌ای خویش قدم برداشته و به منظور کاهش تنش‌ها و ارتقای امنیت منطقه‌ای، نقش واسطه‌امیان ایران و کشورهای عربی ایفا کرده است. در این چارچوب، عراق نه تنها چندین دور از گفت‌وگوهای عادی سازی روابط ایران و عربستان سعودی را میزبانی نکرد، بلکه دست به انتقال پیام میان ایران و قدرت‌های غربی هم زد. این کنش‌گری، متضمن این پیام است که عراق به جای آن که به کانون منازعات تبدیل شود، قادر است نقش میانجی را در منازعات منطقه‌ای و بین‌المللی ایفا کند. تداوم ایفای نقش مذکور مستلزم تداوم سیاست مستقل عراق در برابر قدرت‌های بزرگ است. به هر ترتیب، آنچه که واضح و مسلم به نظر می‌رسد، این است که روابط ایران و عراق به مناسبات دو جانبه تر بین محدود نیست، بلکه کانون شکل‌گیری موازنه منطقه‌ای به حساب می‌آید و تنظیم مدیرانه این روابط می‌تواند آن را به محور شکل‌گیری صلح و امنیت منطقه‌ای بدل کند.

تاثیر لغو معافیت‌های تحریمی آمریکا بر روابط اقتصادی ایران و عراق چیست؟

بازگشت ابرسیاه تحریم بر یک شراکت پرسود

کامیار - در اولویت قرار گرفتن روابط اقتصادی با همسایگان در تجارت خارجی جمهوری اسلامی ایران موجب رشد تدریجی حجم صادرات و واردات با کشورهای همسایه در سال‌های اخیر و تحول در بسیاری از حوزه‌های مناسبات دوجانبه و چندجانبه ایران با این کشورها شده است. در این میان روابط اقتصادی ایران و عراق به‌عنوان دو کشور همسایه با پیوندهای تاریخی، فرهنگی و مذهبی، در سال‌های اخیر توسعه قابل توجهی داشته است. این روابط نه تنها بر مبادلات تجاری، بلکه بر حوزه‌های انرژی، سرمایه‌گذاری، پولی و بانکی و همکاری‌های زیرساختی به‌ویژه حمل و نقل و کریدورهای ترانزیتی نیز تاثیرگذار بوده است. مع الوصف تاثیرات مثبت و چشمگیر تقویت این شراکت گسترده اقتصادی بر کاهش توطئه‌ها و فشارهای سیاسی و اقتصادی آمریکا بر دو کشور، موجب شده تا سردمداران و استراتژیست‌های واشنگتن در دوره‌های مختلف برای ایجاد کارشکنی و مختل کردن این روند برنامهریزی کنند. اکنون نیز پس از گذشت حدود دو ماه از ورود مجدد ترامپ به کاخ سفید و درپیش گرفتن جنگ اقتصادی علیه کشورهای رقیب به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران، همان‌گونه که پیش‌بینی می‌شد عراق جزو اولین کانون‌های اعمال سیاست به اصطلاح «فشار حداکثری» علیه ایران قرار گرفت و بر اساس اعلام وزارت خارجه آمریکا، کاخ سفید از روز گذشته به معافیت تحریمی عراق برای خرید برق از ایران پایان داد.

آمار و حجم تجارت ایران به عراق در سال ۱۴۰۳

ایران و عراق از شرکای اصلی اقتصادی یکدیگر محسوب می‌شوند به صورتی که عراق دومین شریک بزرگ اقتصادی ایران بوده است. بر اساس آمارها، در ۱۰ ماهه نخست سال ۱۴۰۳، صادرات غیرنفتی ایران به عراق به ارزش ۱۰/۶۵۰ میلیارد دلار بوده است. با توجه به این روند، پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۱۴۰۳، صادرات ایران به عراق به حدود ۱۲.۵ تا ۱۳ میلیارد دلار برسد. این میزان نسبت به سال قبل، افزایش قابل توجهی را نشان می‌دهد. عراق با داشتن ذخایر ارزی در حدود ۸۵ میلیارد دلار و ذخیره طلای بیش از ۱۲۰ تن و ذخایر

پس از گذشت حدود دو ماه از ورود مجدد ترامپ به کاخ سفید و درپیش گرفتن جنگ اقتصادی علیه کشورهای رقیب به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران، همان‌گونه که پیش‌بینی می‌شد عراق جزو اولین کانون‌های اعمال سیاست به اصطلاح «فشار حداکثری» علیه ایران قرار گرفت و بر اساس اعلام وزارت خارجه آمریکا، کاخ سفید از روز گذشته به معافیت تحریمی عراق برای خرید برق از ایران پایان داد

قیمت پایین‌تر و تنوع، جایگاه مهمی در بازار عراق داشتند. حتی در دوران تحریم‌ها، کالاهای ایرانی همچنان به بازارهای عراق صادر می‌شدند.، لذا لغو معافیت‌ها ممکن است منجر به کمبود انرژی در عراق شود و فشارهای اقتصادی واجتماعی را بر این کشور افزایش دهد. بر همین اساس در روزهای اخیر نیز تحركات جدید آمریکانگرانی دولتمردان عراقی را در پی داشته است به صورتی که «عطوان العلوانی» رئیس کمیسیون دارایی پارلمان عراق اعلام کرده که در دیدار با کاردار سفارت آمریکا مخالفت دولت را با این اقدام اعلام کرده، بر زیراتوقف واردات گاز، پیاپیامدهای فاجعه‌باری بر ملت عراق به ویژه در فصل تابستان خواهد داشت به‌گونه‌ای که این مسئله منجر به فروپاشی سیستم برق ملی با توجه به نبود جایگزین در حال حاضر خواهد شد. وی از دولت آمریکا خواست در تحریم‌های مستمر اعمال‌شده علیه بانک‌های داخلی عراق در راستای سیاست فشاری که خزانه‌داری آمریکا بر بخش مالی و بانکی عراق اعمال می‌کند، بازنگری کند. در این میان یک موضوع بسیار حائز اهمیت تاثیر فشارهای سیاسی و تحریمی آمریکا بر مبادلات پولی و بانکی میان دو کشور است که موجب شده تا در طول سالیان اخیر عراق نتواند بهای انرژی و وارداتی از

فراخبر

دوراهی گازی خطرناک برای دولت عراق

مصطفی نجفی - ۹ میلیارد متر مکعب از ۱۹ میلیارد متر مکعب مصرف سالانه گاز عراق، از طریق واردات از ایران تامین می‌شود. حدود نیمی از تولید برق نیروگاهی عراق به ایران وابسته است. به همین جهت، امکان جایگزینی کامل گاز ایران توسط عراق حداقل تا ۲۰۳۰، ۲۰۲۸ و ۲۰۳۰ امکان‌پذیر نیست. بنابراین، در صورتی که دولت عراق نتواند معافیت تحریمی از واشنگتن بگیرد، با بحران داخلی کم‌سابقه‌ای در آستانه فصل گرم و تابستان مواجه می‌شود و احتمالاً باید شاهد ناآرامی‌های گسترده در عراق باشیم. دولتمردان عراقی بایک دوراهی بزرگ مواجه هستند و باید تصمیمات سخت بگیرند. هر تصمیمی که اتخاذ کنند (عدم پیروی از تحریم‌های آمریکا و ادامه واردات گاز از ایران یا پیروی و قطع واردات) برای آن‌ها در درازمدت بزرگ و کم‌سابقه‌ای است.

